

את החולה נעבירה

מאת עמוס קיין

„בוא, איש העט, תראה מה אפשר לעשות כאן. זהו אסם הבר של המדינה. יכולים פי ארבע בכל דבר יותר מבכל מקום אחר. תראה איזה אורז, איזה תירס, איזה תפוחי אדמה, איזה עגבניות, איזה כבול. הלא זה הכל זבל אורגני טהור. מה אתה מספר לי שזה רק 60 אלף דונם. זה נותן יכול של 200 אלף דונם. אולי תסביר לי אתה איך אפשר להפוך את המדינה הזאת לעצמאית בדרך אחרת?”

„ומוכרחים לייבש את האגם?” שאלתי, „לא מספיק לייבש את הביצות?”

„כמה פעמים הסברתי לך שהאגם מעלה את מפלט המים בכל העמק, וכל זמן שלא ייבשו אותו תתהווה הביצות מחדש בכל שנה?”

„ומה יהיה על ענף הדיג?”

„מה אתה משווה? כל מה שהחולה נותנת לנו זה איזה 200 טון לשנה. מתוך 25 אלף שאוכלים כאן. או ידוגו בים, מה יש? יש לנו ים גדול, לא? או אולי תגדל עגבניות בים?”

העמק המה כולו מעבודה.

„אצלנו הטרקטורים לא נחים אף רגע,” התפאר גר-שון, „עובדים עליהם בשלוש משמרות. 90% מהפועלים החקלאיים שלנו הם מרוקאים, בחורים זהב, למדו את העבודה, עובדים יוצא מהכלל.”

נזכרתי איך אחד בשם גלבלום רצה לגרש אותם מכאן. הוא לא הצליח במאה אחוז. כמה מהם נשאר.

„אתה רוצה לראות את הירדן האורגני שלי? הנה הוא. אתה רואה את החריץ הזה? גאון הירדן. לא תאמין, בוא, איש העט, נסתכל קצת על גאון הירדן.”

***

אכטיחים בני מחצלת

הפתלתלי על החריץ הקטן והמפותל, אותו עברו פעם אנשי דן בצאתם לבקש להם נחלה. אחר כך הגעתי לתעלת-הבטון, שניים-שלושה מטרים רוחבה, שבה זורמים כל מימי הירדן, ודרך שלוש דלתות קטנות עומדים להשקות את כל הארץ העניה במים. משאו דומה לפלג הרים באלפים. במקום זה נגמר הירדן האורגני שלי, ומתחיל מפעל ייבוש החולה.

„פה יש לנו הודמנות לשבת ולעשן סיגרה במקום היס-טורי,” אמר גרשון. ישבנו ועישנו דוב 10, מבית החי-רושת של הדייר וולטר מוס, ידידי המנוח, שהיה יוצא לחולה שנה שנה וצד עופות לאוסף הנגדר שלו. מילא, טוב שלא ראה, אני מקווה שהאוסף הארכיאולוגי שלו (6000 מוצגים) והאוסף של ממצאים טרום-היסטוריים ואוסף המטבעות ואוסף החרקים והפרפרים ואוסף כלי הזכוכית המפורסם בעולם ואוסף הצפרים נמצאים כולם בידיים טובות.

„זה יפה, קני הגומא, הנה?” שאל גרשון. „בטח יפה,” אמרתי, „וממה יעשו עכשיו מחצלות?” „לא יעשו.”

טוב, שלא יעשו. שיעשו מניילון, שיגדלו גומא בנגב. ימצאו כבר פתרון. לא מחוייבים לבנות בכרמים סוכות עשויות מחצלות. ולא מחוייבים למכור אבטיחים בסככות עשויות מחצלות. מה שנוגע לחזירי הבר, אלה הם החיות הטמאות האחרונות על אדמת הקרן הקיימת. הדי-קורמרנים מויקים לענף הדיג. הם זוללים עצומים. עדיין נשארו ביאפאן. ראיתי סרט איך היאפאנים דיגים בעזרת קורמרנים מאולפים.

ייבוש האגם הוא בעיה הנדסית קלה. הכל נוקט ונחרש ואת מוצא הירדן ליד גשר בנות יעקב סתמו בפסק. זה כמו אמבטיה. מספיק להוציא את הפקק והאמ-בטיה תתרוקן, עם כל מה שיש בה. הג'מוסים עברו מזמן לצד השני, יחד עם הערבים שלהם. שתי הבעיות התישרנה ביחד. מה שנוגע לצפורים, הרי זה כמו בכדי: חה על היהודי שתגריח קפה ואמר שזה אוכל לצפרים: ירצו יאכלו, לא ירצו, לא יאכלו. משרד צרפתי אחד, בצר לו, עמד וכתב שיר על צרפת ולשיר קרא „שמיים ללא צפרים.” ומה עצום משמיים ללא צפרים? אך על זה נאמר בתנ"כ: „השמיים שמיים לה' והארץ נתן לבני אדם.”

אמרו עלי על דויד המלך: בשעה שסיים ספר תהלים וזהו דעתו עליו, אמר לפני הקדוש-ברוך-הוא: כלום יש דבר בעולם שאמר שירה כמותי? נדומנה לו צפרדע אחת. אמרה לו: אל תזוז דעתך עליך, שאני אמרת שירה יותר מך.

לא באים להרוף יותר.”

„אבל יש שמורת טבע,” אמר גרשון.

„שמורה שמורה,” אמר יונה, „תגיד לברווזים שיש שמורה. אפילו אם תצניח להם אוכל ממוסוים לא יבר-או. אה, איפה ללכת עם שחר בבוקר עד הצואר ולארום להם? איפה?”

„אבל עכשיו יש לך מטעים,” אמר גרשון, „ואז היית הולך יחף.”

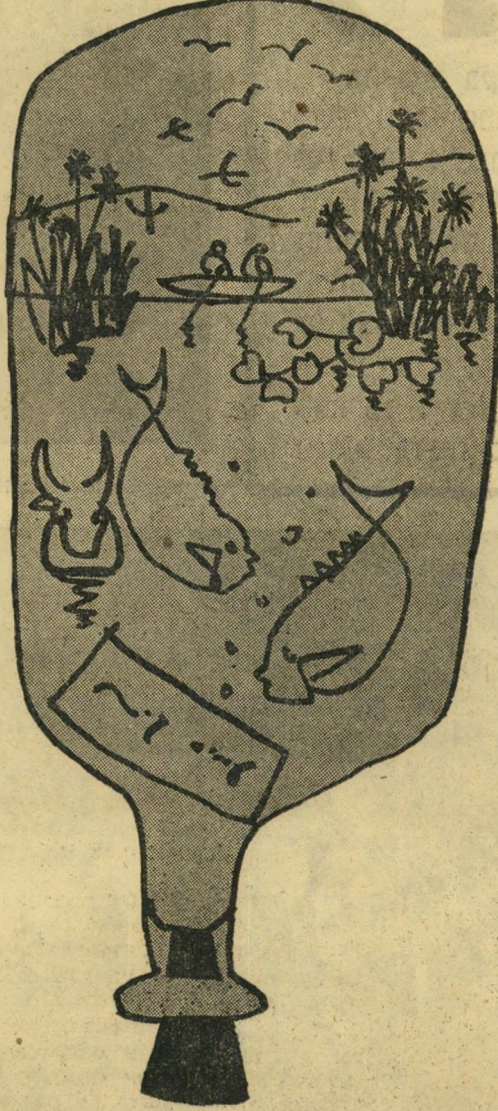
„מה רע היה לי ללכת יחף? תן לי עוד פעם.”

„תבוא בערב לקולנוע,” אמר גרשון, „ואם אתה רוצה לראות למה כדאי לייבש את החולה, אקח אותך מחר לסיוור. שתראה את הכל, בלי מורא ובלי משוא פנים.”

***

אין עגבניות בים

אז הלכתי לקולנוע, שהוא בחצר של יונה ובן יושבים האכרים ונשותיהם וטפס, איש איש על כסאו שהביא מהבית, והוא כמין יסוד לעתיד לבוא, שאז יהיו כאן בית-קולנוע ובית-קפה ואולי גם מוזיאון. לפי

מיתו של האגם הוא אבידה שאינה חוזרת לברור-זיהבר, לקורמרנים ולחסידות, לשקנאים, לחופ-מים ולאנפות, לג'מוסים ולחזירי-הבר, לקנייהסוף וקני-גומא. לילדי חולתא ויסוד-המעלה, לשפמוננים ולאמ-נניים ולבניית, לדייגים ולמוזו של חולתא ולי. את הסירות אפשר להעביר למקום אחר.

טרמפ למפעל החולה מראש-פינה אפשר לתפוס בק-לות. שני אנשים שהגיעו בנייף ואלכו במסעדה אמרו לי לחכות ולא להפריע כשהם מדברים, והנהג שלהם העלה אותי למכונית במפעל מצאתי מזכירה שקיבלה הוראות לא לדבר עם עתונאים ולא ידעה את מי אפשר לראות. מתי ואיפה. בסוף מצאתי שם בחור עם זקן מחולתא. שאלתי אותו איך אפשר לטייל בסירה על פני האגם. הוא יעץ לי לנסוע לחולתא ושם לפנות אליו. נסעתי אתו לחולתא ופניתי אליו. שמו היה מולקה, והוא מזכיר-הפנים. אמרתי לו שאני מהטולט הזה ואהב דגים, תיכף ראיתי שהוא אוהב כאלה שאוהבים דגים. הוא לקח אותי לחדר האוכל ואמר למגישה להביא לי דגים. אחד כך הוא אמר להביא לי עוד כמה הסופות. היתה זו סעודה טובה מאד, אך בשום פנים לא עלויה. ידענו שנינו שאנחנו אוכלים את אחרוני הדגים בחולה.

מזכיר-פנים של קיבוץ הוא אדם בעל הכרה, על כן לא אביא בשמו מה שאמר לי על ייבוש האגם. אעיר רק ברמז שקיים קונפליקט עצום בין אהבת המולדת ומוסדותיה ובין אהבת הנוף. וגם הערה פילוסופית: אילו היתה המולדת הופכת לחלק מן הנוף, היה בכלל טוב. ובוזה אינני מתכוון לשלטי קרן היסוד בכניסה לכל ישוב עברי.

החולט שעלי לצאת עם פטר לפרוש רשתות. (יש לו חולשה לעתונות,” אמר מולקה.) המתנו בבקתת הדייגים עד הוציאו הדגים מהאגוזים, נשטפו במים, והושמו במקרר בין פתיית-קרח. או יצאנו.

היציאה לא היתה קלה. פני המים נמוכים מאד, והסירה נתקעה בחול. בפתח הנמל הקטן נתקעו שתי סירות גדולות, לא גבלו ולא להקיא. הן רבצו כמו ליותן שנפלט אל החוף. לא רק הדגים, גם הסירות מתות כאשר המים חרבים. כמה דייגים חלצו את בגדיהם וקצפו למים כדי לחץ את הסירות. זה היה מאד רומנטי, כי המים הגיעו עד לקרטוליהם. עובנו את זירת ההתרחשות העצובה והמשכנו ללב האגם.

***

ברווזיהבר האחרון

פטר הוא דייג ותיק ומקצועי מאד. לפני כמה שנים יצא לחוף-לארץ ללמוד שיטת דיג שונות. בחזרו הביא עמו את שיטת הדיג החשמלי — דיג מוזר מאד. בסירה גנרטור, המפיק זרם בעל מתח של 500 וולט. אלקטרודה אחת טובלת במים, ורשת המתכת היא האלקטרודה השנייה. כאשר מטילים את הרשת למים, נסגר מעגל הזרם, כל הדגים המהוממים נכנסים לרשת לראות מה קרה. גמרנו לפרוש את הרשתות בעיגול גדול וחזרנו לחוף.

פטר אינו רק דייג, אלא גם צלם אמן בעל טביעת עין וכשרון. ספרו לילדים הרפתקה באגם, שהופיע עם נוסח כתוב בידי ס. יזהר, הוא שיר פרידה נוגה ונאה מאין כמוהו לאגם. פטר שורץ תמיד במים, אורב בבוקר בין קני הסוף, ועל כתפו תליות שתי מצלמות. את המצל-מות רכש במה שקיבל מעתוני חוף-לארץ שהדפיסו את תמונותיו. (יש לו חולשה לעתונות.) הוא הספיק להנציח את החולה בסידרה של צילומים נהדרים ודר-מטיים, כמין שמורת טבע. אני מקווה שיוציא אותם בספר ביום מן הימים.

בערב הלכתי ליסוד-המעלה. ליד בית אחד פגשתי בחור רחב עם שפם גדול. שאלתי אותו אם הוא יונה ואם הוא זוכר אותי. בסוף הוא זכר. הוא לקח אותי למקום שבו בילינו פעם לפני שנים בחברת הנוער של יסוד-המעלה, על שפת הביצה הגדולה. איזה לילה זה חיה, מאז אותו לילה אני בטוח שהדגים אומרים בלילה שירה. אחרת אולי אפשר להסביר את הצלילים העולים בערפל מתוך ביצה עטורה שושנימים. הוא הראה לי את השקע החרב, שהיה פעם אותה ביצה, ואני ראיתי.

נזכרנו איך הלכנו אז לכל מיני מקומות, ויונה הפריח באוויר קופסאות שימורים ונקב אותן בכדורי רובהו — הוא גדול צידי יסוד. עכשיו יוכל לצוד קופסאות שיר מורים. „אתה רואה את הברווז הזה כאן?” שאל. ראיתי פוחלץ של ברווז. „זהו ברווזיהבר האחרון שראיתי ב” חולה. לפני שלוש שנים. מיום שירדו פני האגם הם